

Старогръцки език НФ

2020-2021

Автори

Теофраст

Теофраст (вер. 372-287 пр. Хр.) е известен преди всичко като наследник на Аристотел в перипатетическата школа (Лицеят) и автор на „Характери“.

Роден е в град Ерес на остров Лесбос – от същия град е и поетесата Сафо. Истинското му име е Тиртам, а „Теофраст“ (говорещ като бог) е бил наречен по-късно (според Диоген Лаерций „Аристотел го преименувал“). Баща му бил заможен човек и му дал възможност да учи в Атина, където слушал Платон (427-347). Възможно е познанството му с Аристотел да е оттогава.¹

След смъртта на Александър Македонски във Вавилон (323 пр. Хр.) Аристотел напуска Атина и оставя управлението на школата на Теофраст. Той я ръководи до смъртта си и се смята, че е преподавал на близо 2 000 ученици. Бил е в добри отношения с известни личности от онова време: македонският цар Касандър, египетският Птолемея I, комедиографът Менандър, библиотекарят на Александрийския музей Деметрий от Фалерон.

Автор е на множество съчинения, от които, наред с „Характерите“ са оцелели „Изследване на растенията“ и „Причините за растенията“ поради които понякога бива наричан „основател на ботаниката“.

Съчиненията му, заедно с Аристотеловите, са били завещани на ученика му Нелей, съхранявани около век и половина в малоазийския град Скепис и през I в. пр. Хр. били пренесени в Рим, където перипатетикът Андроник Родоски е направил първото им антично издание.

От античните автори най-подробно пише за него Диоген Лаерций („Животът на философите“). Още сведения се откриват в енциклопедията „Суда“ (X в.).

---

¹ В началото на биографията си за Теофраст Диоген Лаерций пише (V, 36): οὗτος πρῶτον μὲν ἤκουσεν Ἀλκίπλου τοῦ πολίτου ἐν τῇ πατρίδι, εἴτ' ἀκούσας Πλάτωνος μετέστη πρὸς Ἀριστοτέλην · κακείνου εἰς Χαλκίδα ὑλοχωρήσαντος αὐτὸς διεδέξατο τὴν σχολὴν Ὀλυμπίᾳ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καὶ ἑκατοστῇ. От това съобщение обаче не може да се разбере кога той се е срещнал и сприятелил с Аристотел, още повече, че веднага се казва кога е станал началник на школата – 114 ол., което значи чак между 324 и 321 пр. Хр. Ако е слушал Платон, това не може да е станало след 347 г. По този въпрос разсъждава Йегер (Aristotle. Oxford, 1934;) и в заключение казва: „It is not indeed impossible that he had even heard Plato, gone through the same process of development as Aristotle and left Athens along with him; but it is very improbable“ (стр. 116).

Споменаван е по различни поводи у множество автори, примерно от Цицерон („Тускулански разговори“ III, 28)², Квинтилиан („Обучението на оратора“ XI, 83)³, Плутарх (в някои от антиепикурейските му съчинения).

Съществува едно кратко антично въведение към „Характери“, което се смята за неавтентично и където се споменава, че Теофраст бил на 99 години, когато посвещава книгата на приятеля си Поликъл.

...

Литература:

I. G. Schneider. Theophrasti Characteres. Ienae, 1790

W. Christ. Geschichte der griechischen Literatur. Muenchen, 1890.

J.M. Edmonds. The Characters of Theophrastus. London, W. Heinemann; HUP, 1953 (1929)

На български за него:

Ал. Балабанов в предговора към първия български превод на „Характерите“ (1914)

Б. Богданов в послеслов към своя превод на същото съчинение (1968, 1980)

Н. Радева в «Антична литература. Енциклопедичен справочник» (1988)

Из „Характери“:

Ἡ δὲ λογοποιία ἐστὶ σύνθεσις ψευδῶν λόγων καὶ πράξεων, ὧν <πιστεῦεσθαι> βούλεται ὁ λογοποιῶν (TLG)

Преводи:

„Сплетниченето представлява вести за небивалици, на които сплетникът иска хората да повярват“ (Б. Богданов)

„Новинарството е нагласяване лъжливи слухове и събития, разпространявани от тогава, който ги нагласява...“ (Ал. Балабанов)

---

² „За Теофраст пък казват, че на смъртния си одър отправил укор към природата, задето дала такъв дълъг живот на елените и гарваните, които не ги е грижа [за философията], а на хората... е дала толкова кратък. Ако те можеха да живеят по-продължително, рекъл, всички изкуства щяха да бъдат свършени и човешкото съществуване щеше да бъде озарено от всякакъв род знание“ (превод Д. Илиев, 2008).

³ „Ученикът на Аристотел Теофраст също е писал старателно за реториката“ (превод М. Порталски, 1982)